early 16th century. In the southern part of the segment, between the western wing and the sacristy, there were observed 2 15th century cellars (S and Š) of the sacristy. The first cellar was constructed around 1784 (during the reconstruction of Cathedral). The underlying layer from late 16th–early 17th century included structural remains from the reconstruction of Cathedral or other nearby buildings. The first cellar was erected around 1784 (during the reconstruction of the Cathedral). The layer below it was formed after the reconstruction of Cathedral or other nearby structure from late 16th–early 17th century and therefore contained small structural remains. In 1996–1997 a research was carried out on the front courtyard of the northern wing of the Palace (near cellar M and building N). An area of 161,5 m^2 was examined, over 7000 findings detected. The research produced a 14 m long, 1,6 m thick defensive wall with counterforts (M23) from the 13th–14th centuries, structural remains burnt buildings together with fragments of wooden floor, 3 stone pavings, one of which is ascribed to late 17th century and a part of a building with a hearth from late 15th–early 16th centuries (the remains of the stove contained Alexander's dinars) (fig. 6). Northwards to M23, under a cobbled road from late 17th century, there was noted a south–western corner of the foundations dated to late 16th–17th centuries. The building overlay 2 floor levels of a wooden structure from early 15th century as well as its south–eastern wing from late 14th century. All of the researched buildings were registered in the direction of defensive wall (M 23).

Egidijus Ožalas

Tyrinėjimai Valdovų rūmų M rūsio šiaurės rytų kampe

1995–1996 m. buvo tirtas 4x6 m plotas M rūsio ŠR kampe. Norėta išsiaiškinti, ar yra išlikęs senesnis akmenų grindinys bei kokių sluoksnių esama po asla.

Senojo akmenų grindinio tiriamame plote nerasta. Buvo atkasti ikigotikinės statybos laikotarpio mūrai M 22 ir M 24. Dar 1995 m. į Š nuo Valdovų rūmų M rūsio buvo aptikta Š vartų (M 22) ir gynybinės sienos (M 23) fragmentų. M rūsio ŠR kampe tyrinėjimų metu buvo rasta Š vartų (M 22) P pusė ir neaiškios paskirties mūras (M 24). Š vartų (M 22) PV kampo viršus rastas 2,9 m, o PR kampo – 2,85 m gylyje nuo dabartinio žemės

paviršiaus. M 24 viršus rastas 3,15 m gylyje. Likusių M 22 pamatų aukštis buvo apie 2,7 m. M 24 aukštis – 2,4. Rastų mūrų apačia buvo 5,55 m gylyje. Radiniai leidžia mūrus M 22 ir M 24 datuoti XIV–XV a. Pastarieji mūrai, kaip dabar atrodo, nėra vienalaikiai.

Į V nuo M 22 PR kampo ir M 24 5 m gylyje aptiktas savotiško akmeninio „grindinio" fragmentas. Atrodo, kad juo buvo stengtasi sutvirtinti nestabilų gruntą. (Po M 22 Š puse gruntui sutvirtinti buvo sukalti mediniai poliai.)

Į P nuo M 22 rastas dviejų sluoksnių medinis grindinys bei neaiški medinė konstrukcija abipus vartų. Grindiniai, rasti 3,7–3,8 m gylyje, labai prastai išlikę. Vartų (M 22) viduje grindinio nerasta.

Po Valdovų rūmų Š korpuso M rūsiu buvo storas, daugiau nei 3 m, kultūrinis sluoksnis. Radinių rasta labai nedaug: lovinės čerpės fragmentas, po vieną plokštinio ir puodyninio koklio fragmentą, kaltinė vinis, keletas buitinės keramikos šukių. Taip pat rastas peilis ir sulenkta peilio ar žirklių geležtė, apkalėlis, diržo sagtis su liežuvėliu bei žiedo dalis (iš viso 35 vnt.). Visiškai nerasta odos liekanų.

Atrodo, kad po M rūsio rytine siena slepiasi senesnis mūras. Į P nuo M 24 tęsiasi ikigotikinis mūras, todėl ateityje reikės ištirti likusią M rūsio R dalį, kad paaiškėtų ankstyvųjų mūrų konfigūracija.

Egidijus Ožalas

Excavations in the north–eastern corner of cellar M of Dukes' Palace

In 1995–1996 in the north–eastern corner of cellar M an area of 4x6 m was examined. The excavation exposed brick structures M22 and M24 from the pre-Gothic period. There was also noted the southern part of northern gate (M22) and a brick structure (M24), the function of which remains unknown. The findings attest the brick structures to the 14th–15th centuries. The dating in this case is relevant as to the south of M22 there was brought to light a 2-layer wooden paving and wooden construction, noted on both sides of the gate. In the northern wing of Dukes' Palace, under cellar M, there was registered a more than 3 m thick habitation zone with numerous findings.

Gintautas Rackevičius

Katedros aikštės pietinės dalies tyrinėjimai

1995 m. rudenį Katedros aikštės P dalyje į paviršių prasiveržė vanduo. Buvo manoma, kad trūko nežinomas vandentiekio vamzdis. Norint surasti prakiurusį vamzdį, buvo ištirtas 100 m^2 plotas (10x10 m), kurio Š siena per 57,72 m buvo nutolusi nuo Šv. Stanislovo katedros P fasado.

Tyrinėjimų metu buvo atkastos Žemutinės pilies P gynybinės sienos, jungusios senuosius Vyskupų rūmus ir ŠR gynybinį bokštą iš bokštų poros P gynybinėje sienoje. Aptiktos sienos liekanos (2,3 m pločio kiautinės konstrukcijos, sumūrytos iš lauko akmenų su plytų nuolaužomis eilėms išlyginti); jos datuotos XIV a. antrąja puse (viršutinė chronologinė riba). Dėl ribotų tyrinėjimų nebuvo pasiekta gynybinės sienos pamatų apačia. Gynybinės sienos kiauto užpilde rasta rudos spalvos kalkių skiedinio, būdingo ankstyviausiems Vilniaus pilių mūriniams pastatams. Gynybinė siena buvo remontuojama XIV a. antrojoje–XV a. pirmojoje pusėje (gotikinių proporcijų plytomis, netaisyklingu gotikiniu rišimo būdu) ir XVI a.–XVII a. pirmojoje pusėje.

Tyrinėjimų ploto PR kampe aptikta ŠR gynybinio bokšto iš bokštų poros Žemutinės pilies P gynybinėje sienoje liekanų. Gynybinio bokšto mūras (atidengtoje dalyje nuo pilies kiemo pusės) buvo 2,3–2,6 m storio. Apskrito plano bokšto vidinis skersmuo – 7,52 m. Atidengta bokšto mūro dalis nuo kiemo pusės turėjo būti ploniausia, todėl priešinga išorinė siena, matyt, buvo gerokai storesnė, taigi išorinis bokšto skersmuo būtų didesnis, negu gautume prie vidinio bokšto skersmens pridėję dvigubą mūro nuo kiemo pusės storį (12,12–12,72 m). Tirtoje gynybinio bokšto dalyje išryškėjo dviejų laikotarpių mūrai: apatinė bokšto dalis, statyta XIV a. antrojoje pusėje (lauko akmenų su plytų nuolaužomis eilėms išlyginti kiautas), o viršutinė – remontuota ar perstatyta XIV a. antrojoje–XV a. pirmojoje pusėje (gotikinių proporcijų plytų, netaisyklingo gotikinio rišimo kiautas). Rekonstruojant švieslangio angą, XVI a. pirmosios pusės gynybinio bokšto vidinė patalpa (pusrūsis) buvo perdengta cilindriniu skliautu. Tiriant pasiektas gynybinio bokšto vidinės patalpos lauko akmenimis grįstų grindų